

Produkcja tkanin

W XIX i I poł. XX wieku kobiety wiejskie wykonywały samodzielnie większość tkanin, z których następnie szyły stroje. Osnowy do tkanin wykonywano najczęściej z nici lnianych za pomocą drewnianych ram - *snowadeł*. Materiały tkano na domowych warsztatach zwanych *krosnami*. Zakładano na nie osnowę, w którą wplatało wątek. Najpopularniejszymi tkaninami były: płótno z lnu, wykorzystywane do szycia koszul oraz tkaniny z lnu i wełny o wzorze w pasy, zwane *pasiakami*. Z *pasiaków* wykonywano kobiece spódnice, sukienki i fartuszki oraz spodnie i pasy dla mężczyzn. Na *krosnach* wytwarzano też tkaniny o wzorze w kratę. Szyto z nich niektóre elementy stroju (męskie kamizelki, kobiece płaszcze - *angiere*

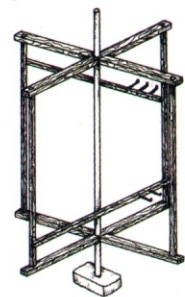
i doły sukienek) oraz ozdobne koce do przykrywania łóżek w świątecznych izbach *nospy*.

SŁOWNICZEK:

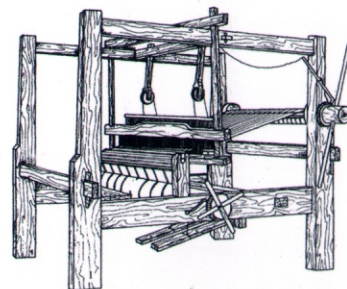
osnowa - układ kilkudziesięciu, kilkuset nitek biegnących wzdłuż tkaniny, w które na krosnach wplata się wątek biegnący prostopadle do osnowy. Po połączeniu nici wątku i osnowy powstaje tkanina.

ZADANIE: Rozwiąż rebus, aby dowiedzieć się jak nazywały się tkaniny wytwarzane w gospodarstwach domowych

ZADANIE: Na podstawie podanych informacji rozwiąż krzyżówkę.

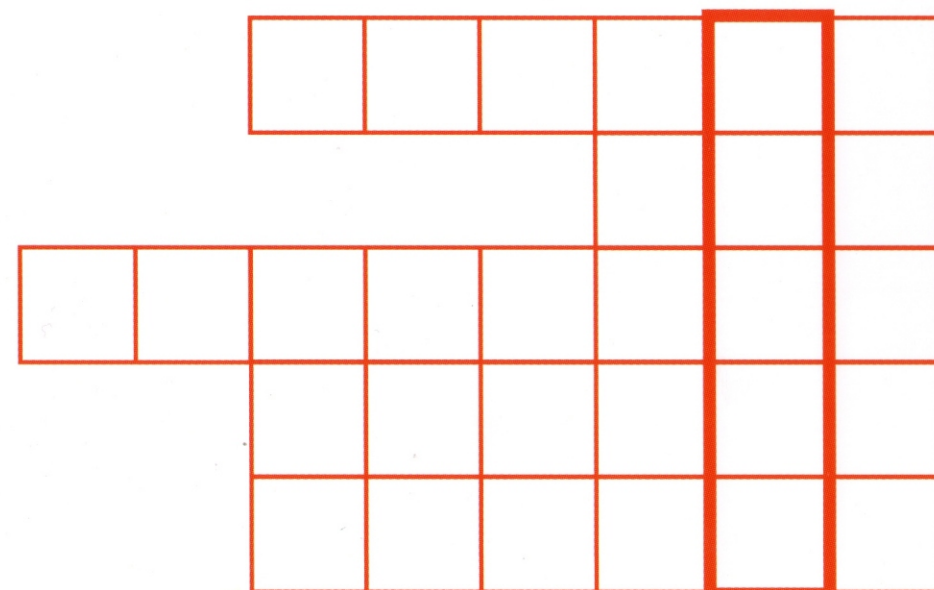
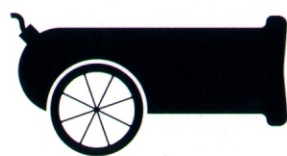
Snowadło

Krosno

~~chód~~

1. Tworzy tkaninę tając się z wątkiem.
2. Surowiec pochodzenia roślinnego powszechnie wykorzystywany do wykonywania tkanin w stroju łowickim.
3. Urządzenie w postaci drewnianych ram służące do wykonywania osnowy.
4. Inaczej warsztat tkacki.
5. Inaczej tkanina o wzorze w pasy.

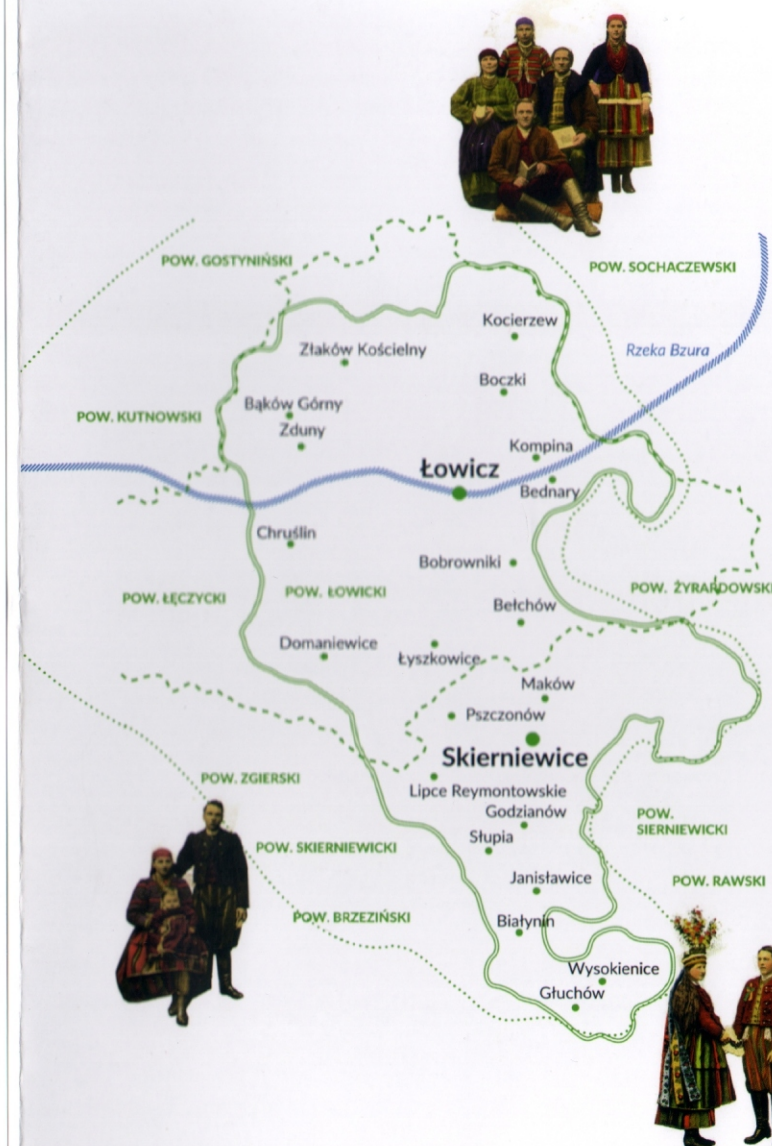
MUZEUM W ŁOWICZU

KARTY DO ZAJĘĆ MUZEALNYCH

Tajemnice malowanej skrzyni Tkanina w stroju łowickim

Szkoła Podstawowa klasy IV-VI

Region łowicki i jego mieszkańcy

Łowicki strój ludowy tradycyjnie noszony i wykonywany był przez mieszkańców wsi położonych na terenie Księstwa Łowickiego zwanego dziś Regionem Łowickim. Na współczesnej mapie Polski obszar ten pokrywa się z terenem Powiatu Łowickiego i częściowo Powiatu Skierniewickiego. Księstwo od średniowiecza aż do I rozbioru Polski było własnością kościelną - władali nim Arcybiskupi Gnieźnieńscy. Mieszkańców regionu określamy nazwą: Łowiczanie (od głównego miasta regionu) lub Księżacy (od słowa Księstwo). Zamieszkiwali oni położone na terenie Księstwa parafie: Żłaków, Kocierzew, Bąków, Zduny, Boczek, Kompina, Bednary, Chruslin, Bełchów, Domaniewice, Łyszkowice, Pszczonów, Maków, Lipce, Godzianów, Słupia, Janisławice, Białyń, Głuchów i Wysokienice oraz wsie należące do parafii skierniewickich i łowickich.

Aniela Chmieleńska, badaczka kultury regionu pisała:

„Księstwo Łowickie, zamieszkałe przez Księżaków, leżące w kierunku zachodnim od Warszawy, zajmuje przestrzeń Mazowsza między Sochaczewem, Kutnem, Brzezianami i Rawą. Na przestrzeni tej płynie rzeka Bzura z licznymi, drobnymi dopływami (...). Większa część Księstwa, zwłaszcza w okolicy Łowicza, leży w bardzo szerokiej dolinie. Krajobraz nizinny urozmaicają wydmy piaszczyste, częściowo zalesione, niekiedy tworzące obszary piasków ruchomych, występujące zwłaszcza koło Nieborowa, stąd zwane Pustynią Nieborowską (...). (Nieborów będący dobrami szlacheckimi leżał poza obszarem Księstwa) Podczas gdy w okolicach Łowicza widzimy krajobraz monotony, to w kierunku południowym, koło Skierniewic spotykamy wyżynę bardzo urozmaiconą; są tu wzgórza piaszczysto-żwirowe, przerżnięte głębokimi dolinami o stromych brzegach (...)

(Księżacy, 1925)

ZADANIE: Przyjrzyj się mapie. Znajdź i zaznacz na niej główne miasta regionu i największą rzekę, która płynie przez Łowicz. Zaznacz wsie parafialne oraz granicę biegnącą między powiatami łowickim i skierniewickim. Jeśli Ty lub Twoja rodzina mieszkacie w miejscowościach na terenie regionu spróbuj je zaznaczyć.

Surowce na tkaniny i narzędzia do ich obróbki

Łowicki strój ludowy wykonywany był do I poł. XX w. w dużej mierze z tkanin wytwarzanych przez kobiety w gospodarstwach chłopskich. Do produkcji tkanin wykorzystywano surowce roślinne oraz zwierzęce: len i wełnę.

Przed przystąpieniem do wykonania tkaniny surowce te poddawano obróbce wstępnej.

Len po wyrwaniu roszone, moczone i suszone. Słomę lnianą, aby ją zmiękczyć, tłuczono na kamieniach drewnianą *gocką* (wałkiem z jedną rączką). Następnie pocierano – łamano na cierlicach i międlicach (drewnianych urządzeniach przypominających nożyce) w celu oddzielenia twardych części łodyg od włókna. Aby dokładnie oczyścić i posegregować włókna wyczesywano je na żelaznych szczotkach osadzonych na drewnianych deseczkach.

Wełnę pozyskiwano z owiec hodowanych w gospodarstwach. Po praniu oddawano ją do gręplarni funkcjonujących w miastach.

Z włókien lnianych i wełnianych na kołowrotekach (*kótkach*) wytwarzano przędzę, czyli różnego rodzaju nici.

Uprzędzone nici przewijano w motki na motakach (drewnianych kijach z jednej strony rozwidlonych, z drugiej zakończonych poprzeczką), jednocześnie mierząc przędzę.

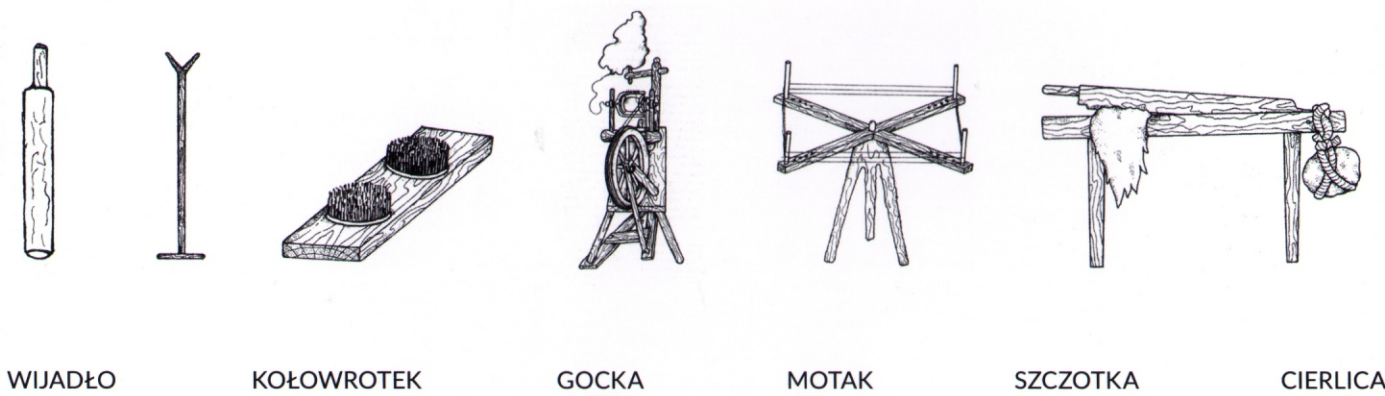
Następnie przędzę prano.

Po upraniu przędzę z motków zwijano w kłębki. Czynność tę wykonywano na wijadłach składających się z dwóch skrzyżowanych pod kątem prostym listew, osadzonych poziomo na podstawie wykonanej często z drewna o samorodnych kształtach.

SŁOWNICZEK: *gręplowanie* inaczej zgrzeblenie – jedna z głównych czynności w procesie wytwarzania przędzy z krótkich włókien wełnianych, podczas której splątana masa włókien zostaje oczyszczona, wymieszana, rozluźniona i rozczesana.

ZADANIE: Dopasuj rysunki do podpisów.

ZADANIE: Ułóż w poprawnej kolejności czynności związane z przygotowaniem lnu do produkcji tkanin.

- SIEW
- POCIERANIE NA CIERLICACH
- SUSZENIE
- PRZĘDZENIE NICI
- WYRYWANIE
- MOCZENIE
- TŁUCZENIE GOCKĄ
- CZESANIE NA SZCZOTKACH

Róże i bratki Hafty w stroju łowickim

Księżanki nie tylko same tkwały tkaniny na strój, ale także szyły go i ozdabiały. Strój łowicki słynie ze swojej dekoracyjności. Kobiety, po uszyciu ozdabiały go licznymi wyszyciami czyli haftem. Haftami dekorowano takie elementy stroju jak: koszule (kobiece i męskie), gorsety, doły sukienek i fartuchów, chustki, krawaty. Do ozdabiania stroju, stosowano różne techniki hafciarskie. Były to: w XIX w. ręczny haft stębnówkowo-łańcuszkowy zwanym *polskim szyciem*, na przeł. XIX i XX w. haft krzyżykowy tzw. *ruskie szycie*. W okresie międzywojennym modne stały się hafty: płaski cieniowany, koralikowy i biały haft richelieu. Ulubionym motywem hafciarek była róża. Na haftach pojawiały się też bratki, niezapominajki, lilie czy winogrona.

SŁOWNICZEK:

haft – wzory wyszywane na materiale za pomocą igły, szydełka i nici lub innych dodatków.

ZADANIE: Przyjrzyj się uważnie fotografiom, na których pokazane są hafty wykonane w różnej technice.

Na podstawie tekstu spróbuj dopasować do nich nazwę haftu.

ZADANIE: Zaprojektuj swój własny wzór w wybranej technice.

